

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 25 februari 1926 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående revision av lagen om skiljemän.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 51, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte överväga behovet av en allmän revision av lagen om skiljemän med eller utan skiljedomsförfarandets inarbetande såsom ett led i den allmänna processreformen.

Till stöd för sin hemställan har motionären anfört huvudsakligen följande

Motionen.

Klagan förspordes ofta från skilda verksamhetsområden inom hela landet över de ofullkomligheter, varmed gällande lag om skiljemän den 28 oktober 1887 vore behäftad. Sålunda ansåges skiljenämndernas beslut vara oberäkneliga, vilket antagligen berodde å skiljenämndernas sammansättning, och kostnaderna för skiljemannaförfarandet, särskilt skiljemännens arvoden, vore för höga. I förra hänseendet kunde sägas, att de av parterna utsedda skiljemännen, åtminstone i flertalet fall, icke sutte i nämnden såsom domare utan huvudsakligen såsom parternas sakförare. Tredje skiljemannen vore väl i allmänhet bättre skickad än de av parterna utsedda, men valet av denne kunde ofta vara godtyckligt, i det att en företagsam företrädare för en av parterna lätt kunde genomdriva en utnämning efter sitt sinne. Härtill komme, att befogenheten att sitta såsom medlare mellan två partiintressen vore vanskelig och lockade till kompromisser, som föga motsvarade den verkliga rättens krav. Vad kostnaderna för förfarandet anginge, hade skiljemännens höga arvoden ofta utgjort det förnämsta hindret för skiljedomsinstitutets användande. Skiljemannalagen innehölle ej några bestämmelser om dessa kostnader. Det vore särdeles orimligt ur rättskipningssynpunkt, att skiljemännen själva bestämde sina arvoden, och en lätt tillgänglig instans för klagan över beloppen sänkades.

I syfte att råda bot å missförhållandena har motionären ifrågasatt vissa utvägar. För att göra skiljedomstolen mera oväldig och därigenom skapa större förtroende för densamma från allmänhetens sida framföres tanken, att, i likhet med vad som äger rum för val av handelsdomare och expropriationsnämnder, en valkorporation utses, inom vilken skiljemän skulle väljas. I avseende å kostnaderna för skiljemannaförfarandet bör enligt motionärens mening fastslående av taxor eller annan rimlig prövning av beloppen övervägas. — Motionären har även uttalat, att skiljedomsförfarandet synes böra inarbetas såsom en integrerande del i det allmänna processväsendet.

*Tidigare
krav å
revision.*

Frågan om en allmän revision av skiljemannalagen har redan tidigare förevarit i riksdagen. I en vid 1918 års lagtima riksdag inom första kammaren väckt motion (nr 58 av *greve Spens*) riktades nämligen uppmärksamheten å åtskilliga brister hos skiljemannalagen, främst möjligheterna till obstruktion. Motionen utmynnade i en hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om fullständig omarbetning av skiljemannalagen eller ock ändring i vissa angivna delar.

Lagutskottet yttrade i utlåtande (nr 10) över motionen, jämte det utskottet förklarade sig anse behovet av bestämmelser i syfte att förhindra obstruktion synnerligen trängande, bland annat:

Enligt skiljemannalagen skola skiljemännen, utom i de undantagsfall, då parterna själva annorlunda bestämma, vara tre, av vilka vardera parten väljer en och de sålunda valda tillkalla den tredje. Det har ofta visat sig, att part vid utövändet av den honom enligt skiljemannalagen tillkommande rätt att utse skiljemän icke så mycket ser på att få den bäste eller insiktsfullaste utan den, som med största energi står på hans rätt. Med andra ord, de av parterna utsedda skiljemännen bliva, såsom motionären framhållit, snarare ombud för parterna än domare. Då dessa bägge skiljemän sedan välja den tredje, blir denne följaktligen den egentlige domaren. Men ej ens den tredje skiljemannen kommer alltid att intaga en verkligt opartisk ställning, då nämligen den part, som lyckats få en dugligare och mera smidig skiljeman, ofta lagar så, att den tredje skiljemannen blir utsedd efter hans önskan. Att häri ligger en fara för hela skiljemannainstitutet och dess utveckling i en sund riktning, är uppenbart, likaväl som det är tydligt, att det sätt, varpå skiljedomstolen enligt skiljemannalagen anordnats, lätteligen leder till skiljemännens förbiseende av sin ställning som domare.

För vinnande av ändring härutinnan kräves oundgängligen lagstiftningens medverkan. Även om man på skiljemannaförfarandet icke får lägga samma måttstock som på domstolarna, kan staten enligt utskottets förmenande likväl icke undandraga sig att tillse, att rättssäkerheten blir på bästa möjliga sätt tillgodosedd även genom skiljemannaförfarandet.

Efter att hava erinrat om andra bristfälligheter i skiljemannalagen förklara utskottet sig anse, att endast en allmän omarbetning av lagen vore ägnad att på ett tillfredsställande sätt lösa den helt visst svåra uppgiften att avhjälpa bristerna hos skiljemannaförfarandet och bringa detsamma i överensstämmelse med rättsutvecklingens fordringar och tidens krav, samt att en dylik omarbetning, som endast torde kunna utföras genom Kungl. Maj:ts försorg, icke synes böra uppskjutas i avvaktan på den blivande rättegångsreformen. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes, efter verkställd utredning, låta företaga en fullständig revision av lagen om skiljemän samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Denna hemställan godkändes av riksdagen, som i skrivelse den 8 mars 1918 (nr 55) anmälde beslutet för Kungl. Maj:t.

Riksdagens framställning föranledde en kungl. proposition (nr 384) till 1919 års lagtima riksdag med förslag till lag om ändring i skiljemannalagen. Efter att hava redogjort för riksdagens skrivelse och lagutskottets utlåtande anförde departementschefen inledningsvis:

I anledning av denna skrivelse har inom justitiedepartementet igångsatts en utredning med syfte att åstadkomma en fullständig omarbetning av gällande skiljemannalag. Denna utredning kan med hänsyn till frågans omfattning icke förväntas fullbordad inom den närmaste tiden. Då det emellertid, såsom riksdagen framhållit, torde föreligga ett trängande behov att undanröja de möjligheter till obstruktion, vilka lagen erbjuder, har det syntts angeläget att undersöka, huruvida detta begränsade ändamål redan nu må kunna tillgodoses genom vissa detaljändringar av nyssnämnda lag.

Vid prövning av spörsmålet, på vilka utvägar obstruktionen kunde motverkas, upptog departementschefen till behandling frågan, om till mönster för skiljemannaförfarandet kunde tagas de förekommande permanenta skiljenämnderna, inom vilka möjligheterna till obstruktion vore avlägsnade därigenom, att parternas rätt att utse skiljemän kringsskurits eller borttagits, eller om någon av de tankar, som i dessa nämnder tagit sig uttryck, främst tanken på upprättandet av särskilda skiljemannakårer, skulle kunna upptagas. Departementschefen fann emellertid dessa utvägar ej framkomliga och anförde beträffande tanken å skiljemannakårer, att realiserandet av en sådan tanke syntes möta stora praktiska svårigheter, att det säkerligen ofta skulle inträffa, att parterna icke funne den sakkunskap, som de för avgörande av sin tvist ansåge önskvärd, representerad i skiljemannakåren, samt att det överhuvud måste ifrågasättas, huruvida parter i allmänhet skulle finna en anordning, enligt vilken de, om ej annat överenskommits, vore pliktiga att vid val av skiljemän hålla sig inom dessa kårer, överensstämmande med vad de åsyftat vid skiljeavtalets slutande.

Till förhindrande av obstruktion föreslogos i propositionen vissa ändringar i lagen.

Första lagutskottet anförde i utlåtande (nr 35), att utskottet i likhet med departementschefen ansåge det starka behovet av särskilda åtgärder i syfte att motverka obstruktionen kunna motivera ett framläggande för sig av de ändringar, som ifrågasatts. Utskottet förklarade sig emellertid vilja uttryckligen framhålla vikten av att icke denna partiella ändring måtte föranleda ett undanskjutande av den allmänna revision av skiljemannalagen i dess helhet, varom riksdagen gjort framställning.

I förslagets detaljer föreslog utskottet vissa ändringar.

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen, och lag i ämnet utfärdades den 19 juni 1919.

Utöver nu nämnda förslag om partiell ändring i skiljemannalagen har 1918 års riksdagsskrivelse icke föranlett någon Kungl. Maj:ts framställning till riksdagen. Emellertid har utskottet inhämtat, att chefen för justitiedepartementet den 23 juni 1925 i skrivelser till överståthållarämbetet och samtliga länssty-

*Åtgärder
med anledning
av riksdagens
framställning.*

1919 års
lagstiftning.

Skrivelser av
departements-
chefen 1925.

relser ävensom kommerskollegium — efter erinran om riksdagens framställning år 1918, propositionen till lagtima riksdagen år 1919 samt sistnämnda riksdags uttalande, att den då vidtagna ändringen i skiljemannalagen icke borde föranleda ett undanskjutande av en allmän revision av lagen — anmodat dessa myndigheter — kommerskollegium efter hörande av de myndigheter och andra kollegium kunde finna lämpligt — att före den 1 april 1926 inkomma med yttrande, huruvida behov ansåges föreligga av en omarbetning av skiljemannalagen i vidare mån än som skett genom ovan omförmälda lag den 19 juni 1919, samt, därest så skulle anses vara fallet, angående innehållet av de bestämmelser, vilka i dylikt avseende finge anses erforderliga.

Några yttranden i ämnet hava, enligt vad utskottet jämväl inhämtat, ännu icke inkommit till departementet.

Utskottet. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, har utskottet såväl år 1918 som år 1919 uttalat den uppfattningen, att skiljemannalagen är i behov av en fullständig omarbetning. Denna uppfattning vidhåller utskottet allt fortfarande. Emellertid är frågan om en allmän revision av skiljemannalagen föremål för Kungl. Maj:ts prövning i anledning av riksdagens år 1918 därom gjorda framställning. Chefen för justitiedepartementet har ock genom förutnämnda skrivelser i juni 1925 upptagit frågan till behandling. Det torde få antagas, att vid den sålunda påbörjade utredningen de av motionären framhållna olägenheterna vid skiljemannaförfarandet skola bliva föremål för uppmärksamhet. Beträffande den av motionären berörda frågan, om skiljemannaförfarandet bör regleras i sammanhang med den allmänna processreformen, intager utskottet samma ställning nu som år 1918, eller att revisionen av skiljemannalagen icke bör uppskjutas i avvaktan på den blivande rättegångsreformen, vilket naturligen ej hindrar, att bestämmelserna rörande skiljemannaförfarandet i sinom tid kunna inarbetas i en ny processlag. Med hänsyn till nu nämnda omständigheter synes utskottet en förnyad framställning i ämnet till Kungl. Maj:t icke för närvarande vara påkallad. Utskottet anser sig likväl i detta sammanhang böra framhålla önskvärldheten därav, att den utredning, som påbörjats, måtte bedrivas så, att densamma inom den närmaste tiden skall leda till framläggande för riksdagen av det förslag till fullständig revision av skiljemannalagen, varom riksdagen anhållit.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 februari 1926.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Hederstierna, Klefbeck, Jacob Larsson, Lyberg**, *P. E. A. Jonsson, G. Dahl* och *Ernst Svenson**;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley, Jansson* i Edsbäcken*, *Nilsson* i Antnäs, *Söderberg**, *Johansson* i Brånalt, fru *Östlund* och herr *Christenson* i Södertälje.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.